

**Η διατήρηση των τεκμηρίων της
αρχιτεκτονικής κληρονομιάς
των Ιστορικών Κέντρων των
Πόλεων και η συμβολή της στην
Βιοκλιματική Ανάπλασή τους.
Η περίπτωση της Λάρισας.**

Νίκος Σαμαράς, Λέκτορας ΤΜΧΠΠΑ ΠΘ

**Built Heritage Conservation
and Bioclimatic Redevelopment
of the Historical Center of Cities**

Case Study: The City of Larissa

Nikos Samaras, Lecturer PRD UTH

Η προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, που αποτελεί υποχρέωση που πηγάζει από τη "Σύμβαση για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της Ευρώπης" (Γρανάδα 1985).

Η διατήρηση των τεκμηρίων της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς των Ιστορικών Κέντρων των Πόλεων, όμως, μπορεί επίσης να συμβάλει στην Βιοκλιματική Ανάπλασή τους, ως εξής.

Built Heritage Conservation is an obligation arising from the “Convention for the Protection of the Architectural Heritage of Europe” (Granada, 1985), but it can also contribute to the Bioclimatic Redevelopment of the Historical Center of Cities, as follows.

- να διατηρήσει τη βιοκλιματική διάσταση, που είναι ενσωματωμένη στα κτίρια
- να διασώσει γνώσεις και οικοδομικές τεχνικές, σχετικές με την αντιμετώπιση του κλιματικού παράγοντα, από τους εμπειρικούς κατασκευαστές - μαστόρους

- Rescue the bioclimatic dimension embedded in old buildings
- Preserve the knowledge and building techniques about managing climate of empirical craftsmen

- να παρέχει, στους κατοίκους και τους επισκέπτες της πόλης, την μοναδική ευκαιρία της επίσκεψης σε ζωντανά τεκμήρια μιας επιτυχημένης εφαρμογής των τοπικών γνώσεων και τεχνικών, σχετικών με το κλίμα και της βιωματικής εμπειρίας διαμονής σε παραδοσιακό κτίριο με βιοκλιματικές αρετές

- Provide residents and visitors of the city the unique opportunity to visit the living evidences of the successful implementation of local knowledge and practices concerning climate and have the personal experience of a traditional bioclimatic building

- να διατηρήσει την αστική γεωμετρία, όσον αφορά τη σχέση ανάμεσα στα διατηρημένα κτίρια και τον δρόμο μπροστά τους

- να διατηρήσει το άμεσο περιβάλλον των διατηρητέων κτιρίων στην κλίμακά τους, σύμφωνα με την επιταγή του άρθρου 6 του Χάρτη της Βενετίας

- Maintain the urban geometry, concerning the relationship between listed buildings and streets in front of them

- Preserve the surrounding setting of the historic building in the same scale (The Venice Charter, article 6)

- να διατηρήσει το μικροκλίμα στο εσωτερικό των διατηρητέων κτιρίων, αλλά και στο άμεσο περιβάλλον τους επίσης

- να επιτρέψει τη διαλεκτική σχέση ανάμεσα στο παλιό και το καινούριο στην πόλη, αξιοποιώντας τη σύγχρονη τεχνολογία και την καινοτομία στην προσπάθεια ελέγχου του κλίματος, σήμερα και στο μέλλον

- Maintain the microclimate inside the buildings and in the surrounding settings as well

- Enable the dialectical relationship between the old and the new in the city and provide the ability of learning from the past, while utilizing modern technology and innovation in efforts to manage climate nowadays and in the future

- να υποστηρίξει την επιβίωση γνώσεων, τεχνικών και πρακτικών, σχετικών με το κλίμα και που παραδοσιακά εφαρμόζονταν από τους κατοίκους

- να συμβάλει στην ανάπτυξη μιας νέας κουλτούρας συνεργασίας με το κλίμα, ιδιαίτερα μεταξύ των νέων ανθρώπων

- Support the safeguarding of knowledge, skills and practices concerning climate, been applied traditionally by residents

- Contribute to the development of a new culture of cooperation with the climate, particularly among young people

- να δημιουργήσει συνθήκες επιτυχίας για την προσπάθεια βιοκλιματικού σχεδιασμού, σε αρχιτεκτονική και πολεοδομική κλίμακα, αξιοποιώντας όλες τις ευκαιρίες για εκπαίδευση, ευαισθητοποίηση και διάδοση πληροφοριών στην κοινή γνώμη.

- εν τέλει να δικαιώνει τον τίτλο του "Ιστορικού Κέντρου".

- Create conditions for success for the bioclimatic planning through formal and non formal education and public awareness.

- After all, justify the title of the "Historical Center".

Η διατήρηση των τεκμηρίων της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς των Ιστορικών Κέντρων των Πόλεων, εξ άλλου, θα μπορούσε επίσης να συμβάλει στη διάσωση της άυλης τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς, που σχετίζεται με το κλίμα, στο πλαίσιο της «Σύμβασης για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς» της UNESCO (Παρίσι, 17 Οκτωβρίου 2003) και ειδικότερα με την έννοια που αφορά τις «γνώσεις και πρακτικές που αφορούν τη φύση...» (άρθ.2, παρ.2δ).

The preservation of the evidence of the architectural heritage of the Historic Centers of the Cities, on the other hand, could participate in the rescue of the local cultural heritage, related to the climate, in the framework of the "Convention for the Protection of the Intangible Cultural Heritage" of UNESCO (Paris , October 17, 2003) and in particular in the sense of "knowledge and practices concerning nature..." (art. 2, par. 2d).

Καθώς εννοούμε ως «άυλη πολιτιστική κληρονομιά», μεταξύ άλλων και (άρθ.2, παρ.2δ) «τις πρακτικές... γνώσεις και τεχνικές... τις οποίες οι κοινότητες, οι ομάδες και... τα άτομα αναγνωρίζουν ότι αποτελούν μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς τους... μεταβιβάζεται από γενιά σε γενιά, αναδημιουργείται συνεχώς από τις κοινότητες και τις ομάδες σε συνάρτηση με το περιβάλλον τους, την αλληλεπίδρασή τους με τη φύση και την ιστορία τους»...

As we mean by "intangible cultural heritage", among others (art.2, par.2d) "the practices... knowledge and techniques... communities, groups and... individuals recognize as part of their cultural heritage... transmitted from generation to generation, it is constantly recreated by communities and groups in relation to their environment, their interaction with nature and their history"...

...γίνεται φανερό πως γνώσεις, τεχνικές και πρακτικές σχετικές με το κλίμα και που παραδοσιακά εφαρμόζονται από τους κατοίκους, θα μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενο μιας προσπάθειας για την προστασία τους, υποβοηθούμενης από την διατήρηση παλιών κτιρίων ως τεκμηρίων της επιτυχούς διαχείρισης του κλιματικού παράγοντα διαχρονικά.

...it becomes clear that knowledge, techniques and practices related to the climate and traditionally applied by the inhabitants, they could be the subject of an effort to protect them, aided by the preservation of old buildings as evidence of successful management of the climate factor over time.

Καθώς η ιστορική κληρονομιά της Λάρισας δεν μπορεί να θεωρηθεί ως το κύριο ελκυστικό της στοιχείο, παρέχεται (Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό στην Ελλάδα) για την πόλη, την ανάπτυξη του Αστικού Τουρισμού, με προτεραιότητα τις δράσεις που σχετίζονται με την προβολή. και ανάδειξη του ιστορικού του κέντρου, των μνημείων, των αρχαιολογικών χώρων και άλλων πολύτιμων στοιχείων του φυσικού και πολιτιστικού του τοπίου.

As Larissa's historical heritage can't be considered as its main attractive element, it is provided (Special Framework for Spatial Planning and Sustainable Development for Tourism in Greece) for the city, the development of Urban Tourism, with priority to actions related to the promotion and enhancement of its historical center, monuments, archaeological sites and other valuable elements of its natural and cultural landscape.

Επιπλέον, το περιβάλλον της πόλης (αρχαία μνημεία, διατηρητέα αρχιτεκτονικά σύνολα, σημαντικά κτίρια), αποτελεί «πρωταρχικό» στοιχείο του τουρισμού, που προσελκύει τουρίστες, εκτός από τους χώρους δραστηριοτήτων (μουσεία, γκαλερί, αίθουσες μουσικής, συνεδριακά κέντρα) και αξίζει την προσοχή του την πόλη, στην επιδίωξη της τουριστικής ανάπτυξης.

Moreover, the city environment (ancient monuments, preserved architectural ensembles, important buildings), is a "Primary" element of tourism, that attracts tourists, besides the activities spaces (museums, galleries, music halls, conference centers) and deserves the attention of the city, in the pursuit of tourism development.

Πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα για την πόλη της Λάρισας, προχωρώντας σε νέα μελέτη για την «Τεκμηρίωση Σημαντικών Κτιρίων της Λάρισας» και ενθαρρύνοντας κάθε δημόσια και ιδιωτική επένδυση για την προστασία και τη διατήρηση της Δομημένης Κληρονομιάς της πόλης.

Αυτό θα μπορούσε επίσης να διατηρήσει τα ζωντανά στοιχεία της επιτυχούς εφαρμογής της τοπικής μακράιωνης γνώσης και πρακτικών στη διαχείριση του κλιματικού προβλήματος της πόλης.

It must be a priority for the city of Larissa, proceeding to a new study about "Documentation of Important Buildings of Larissa" and encouraging any public and private investment towards protection and conservation of Built Heritage of the city.

This could also preserve the living evidences of the successful implementation of local age-long knowledge and practices in managing the climatic problem of the city.

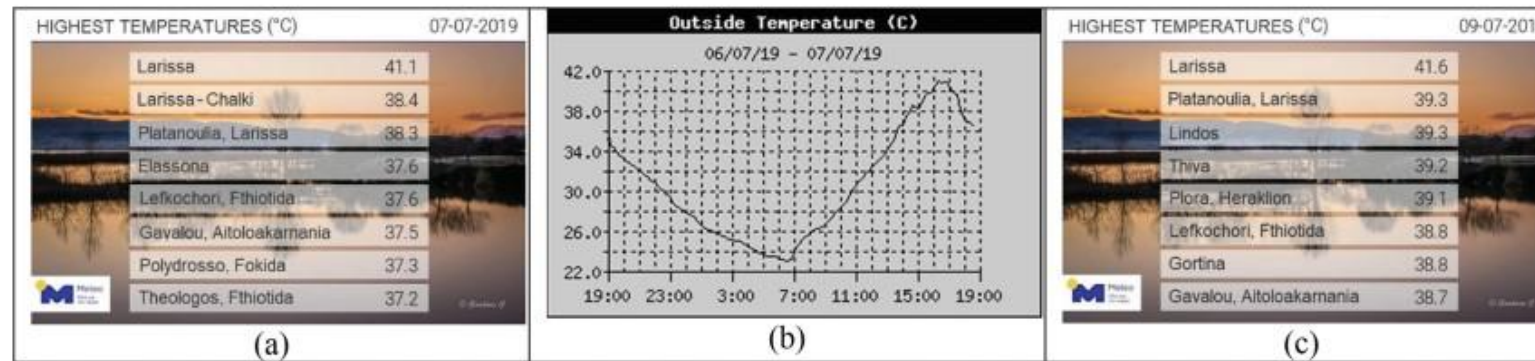

Fig. 1. During July 2019, Larissa, once more, justified its reputation of the hottest city in Greece, a reputation, maintained and reproduced, every summer, with the first high temperatures scoring nationwide. On the above figures, it is shown the city's highest temperature in Greece on 07-07-2019 (a), 41.1°C between 16:00 and 17:00 hours (b). Two days later Larissa's highest temperature in Greece was 41.6°C (c). Source: <http://penteli.meteo.gr/stations/larissa/>, <https://www.larissanet.gr/2019/07/07/protathlitria-zestis-i-larisa/>.

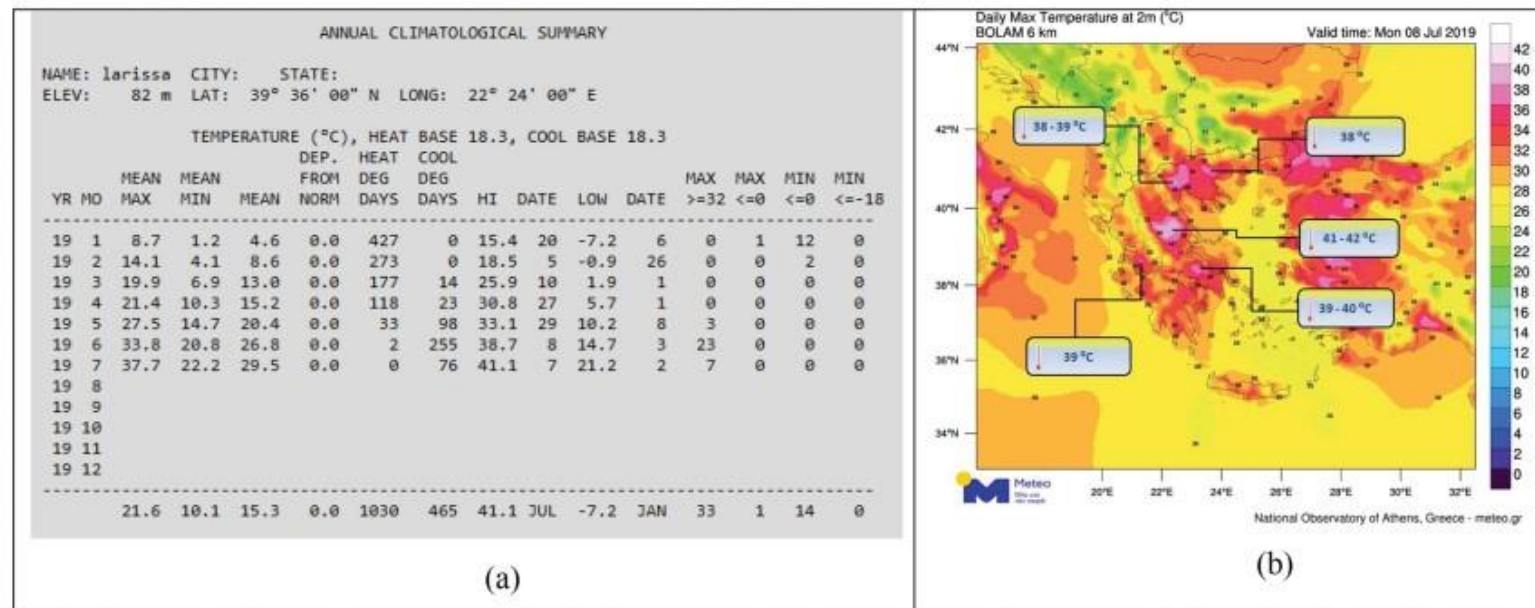

Fig. 2. Larissa's annual climatological summary shows the city's highest temperature (41.1°C) at 07-07-2019 when the mean max temperature for July is 37.7°C (a). At the map of Greece, the highest temperature is pointed in Larissa also at 08-07-2019 (b). Source: <http://penteli.meteo.gr/stations/larissa/NOAAAYR.TXT>.

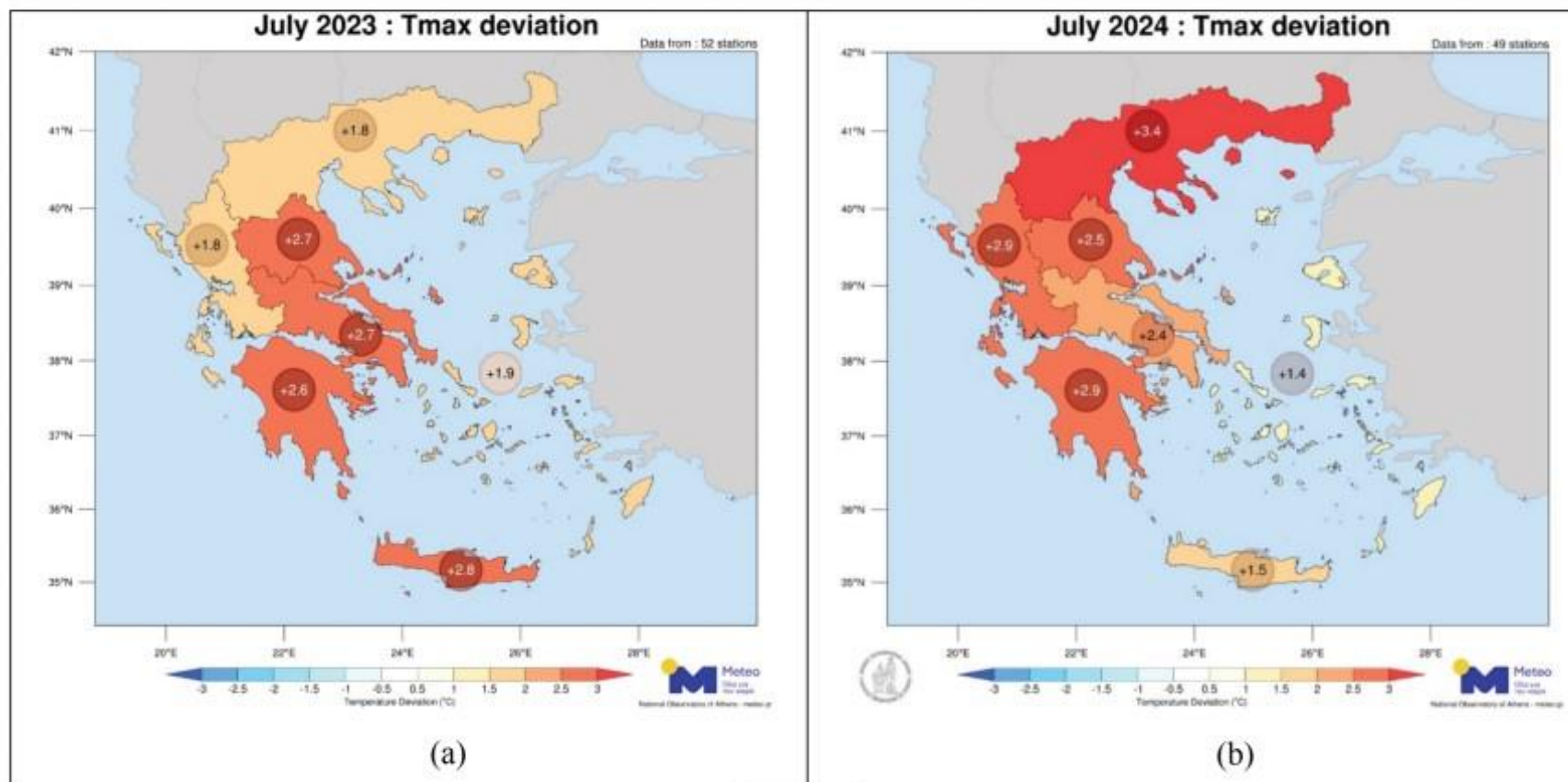

Fig. 3. July 2023 and July 2024 were the warmest July in the last 15 years for most areas of Greece. Very high maximum temperatures had already been recorded since the last four days of March this year, when 70 meteorological stations, out of 128, set a temperature record for the month of March. The two maps show the deviations of the average maximum temperature in July 2023 (a), and July 2024 (b) by geographical region. Source: https://www.meteo.gr/article_view.cfm?entryID=2863, <https://www.meteo.gr/index.cfm>.

Samaras

Managing the Cultural Heritage of Cities in Times of Climate Change

(c)

Fig. 5. The landmark decision in 2018 to acquire the listed ‘Mousson Building’ (c) by the Municipality of Larissa, using its own resources, after lengthy negotiations with the owners, seems to be an effort to reclaim the city’s ‘lost honor’ regarding cultural heritage preservation.

Pictures 1, 2. Building No 15 (Papakyriazi-Panagouli st.), described of great interest and proposed to be declared as listed at the “Documentation of Important Buildings of Larissa”. After demolition and rebuilding the volume of the building is 5 times larger than the original one.

Picture 3. "Bioclimatic Redevelopment of a part of the Historical Center of Larissa" (Municipality of Larissa) and "Redevelopment of the Area of the Ancient Theatre of Larissa" (Thesis). With green color are shown the existing historical buildings and with red color the demolished buildings.

Pictures 4, 5. Building No 61 (Ifaistou st. 37), described of great interest at the “Documentation of Important Buildings of Larissa”. It isn’t a matter of morphology. Preserving only the façade of the old building, the urban geometry changed dramatically with impacts to local microclimate.

Pictures 6, 7. Buildings No 13 (Ifaistou-Kentavron st.) and No 38 (Manolaki st 21) described of great interest at the “Documentation of Important Buildings of Larissa”. Both demolished. The first one two years ago, after the judge of the Municipality of Larissa that non classifying the building as listed, will contribute to the upgrading of this main street of the Historical Center of Larissa. (Source: Antonouli A., Giovri E., Ioannidis G., Papadopoulos K., 1994. 'Documentation of Important Buildings of Larissa', Technical Chamber of Greece/Department of Central and Western Thessaly, pp. 92, 184).

- Samaras, N. (2015). Built Heritage Conservation as a Basic Component of the Bioclimatic Redevelopment of the Historical Center of Larissa, Proceedings of the “International Conference on Changing Cities II: Spatial, Design, Landscape & Socio-economic Dimensions”, Aspa Gospodini (ed.), ISBN: 978-960-6865-88-6, Department of Planning and Regional Development, University of Thessaly, Porto Heli, Greece, June 22-26, pp. 1797-1806.

- Samaras, N. (2025). Managing the cultural heritage of cities in times of climate change. Case study: Larissa, one of the hottest cities in Greece, European Journal of Architecture and Urban Planning, Vol 4, Issue 1, January, ISSN 2796-1168, pp. 11-19.